

A. A. Plotnikova, *Etnolingvističeskaja geografija Južnoj Slavii*, Moskva, Indrik 2004, 768 str.

V Moskvi je izšla že dolgo pričakovana knjiga ruske slavistke-etnografinje, sodelavke Inštituta za slavistiko Ruske akademije znanosti Anne A. Plotnikove, ki pripada moskovski etnolingvistični šoli Nikite Iljiča Tolstoja. Načela etnolingvistike so bila formulirana v 70-ih – 80-ih letih v delih N. Tolstoja in njegovih sodelavcev iz oddelka za etnolingvistiko S. Tolstaje, L. Vinogradove, T. Agapkine idr. Na ta načela se opirajo take temeljite izdaje, kot slovar *Slavjanskaja mifologija* (Moskva 2002), kompendij *Slavjanskije drevnosti* ter zborniki *Slavjanskij i balkanskij folklor*. Opis slovanske etnologije in etnografije je del dolgotrajnega znanstvenega programa, ki se razvija v okviru dejavnosti Inštituta za slavistiko. Citirajoč N. Tolstoja spomnimo, da je »etnolingvistika disciplina, ki študira jezik prek človeške zavesti, mentalitete, ritualnega vedenja, mitoloških predstav in mitopoetične kreativnosti« (*Slavjanskije drevnosti*, 1, A–G, Moskva 1995, 5; prim. tudi N. Tolstoj, *O predmete etnolingvistiki i ee roli v izučeenii jazyka i etnosa*, v: *Areal'nye issledovanija v jazykoznanii i etnografii (Jazyk i etnos)*, Leningrad 1983, 181–190; N. Tolstoj, *Nekotorye problemy i perspektivy slavjanskoj i obščej etnolingvistiki*, v: *Izvestija AN SSSR, Serija literatury i jazyka*. 41, nr. 5, 1982, 397–405; za podrobno bibliografijo gl. *Slavjanskaja etnolingvistika. Bibliografija*, Moskva 2004).

V Uvodu avtorica spominja bralce na važnejše principe in na zgodovino etnolingvistike in precizira tematiko in cilj svojega dela, uporabljajoč *terminus technicus* »etnokulturna leksika«: »V knige issledujetsja raspredelenie etnokulturnoj leksiki na territorii rasselenija južnych slavjan. Pod terminom 'etnokulturnaja leksika' my ponimaem leksiku tradicionnoj narodnoj kultury...« (str. 7). V knjigi je predstavljen poskus rekonstruirati geografijo narodne duhovne kulture na podlagi njenih leksikalnih ter terminoloških realizacij v balkanskem prostoru. Treba je takoj poudariti da, čeprav v naslovu knjige figurira pomen Južna Slavija, Plotnikova rabi v svojem delu predvsem srbske podatke ter gradivo. Malo manj je predstavljeno bolgarsko izročilo, še manj pa slovensko. Toda to je precej opravičeno, ker slovensko bajno izročilo ne spada direktno med balkansko-slovanske etnološke tradicije. V tem pa je tudi glavna posebnost in specifika slovenske ljudske tradicije, ki se nahaja na križišču južnoslovanskih, zahodnoslovanskih, nemškojezičnih in sploh srednjeevropskih mitopoetskih vplivov.

Geografska usmerjenost dela je poudarjena že v prvem poglavju *Etnolingvistika* in problem kartografiranja, kjer gre za jezik kulture in kulturna narečja, predmet in metode etnolingvističnega kartografiranja, južnoslovanske etnokulturne pojave in terminologijo tradicionalne narodne duhovne kulture kot objekt kartografiranja, vire kartografiranja etnolingvističnega gradiva. Vse to prispeva k sistematični recepciji monografije.

V drugem poglavju (*Južnoslovanska kulturna leksika v luči arealnih primerjav*) se avtorica ukvarja z bolj konkretnimi rituali in mitskimi liki. Poglavje ima tri podpoglavja: *Narodni koledar*, *Družinska obrednost*, *Narodna demonologija* (vile, štrige, navje in različna demonska bitja). V njih se povezuje etnografsko gradivo z jezikovnimi podatki.

Tretji del knjige je posvečen različnim južnoslovanskim kulturnim arealom – vzhodnemu in zahodnemu (v okviru južnoslovanske tradicije), srbsko-bolgarski obmejni coni, makedonskemu prostoru in navsezadnje centralni in lateralni coni južnoslovanskega jezikovnega območja.

Skoraj polovico knjige (str. 339-721) sestavljajo zemljevidi ki se nanašajo na razširjenost določenih šeg, obredov, arhetipov v raznih delih južnoslovanskega prostora in na prisotnost določenih etnolingvističnih enot, ki se dajo kartografirati. Razen tega ima za avtorico velik pomen identifikacija kulturno-jezikovnih arealov na južnoslovanskem naravnem območju. Avtorica navaja sledeče areale, od katerih ima vsak svoj posebni značaj: zahodni (hrvatsko-slovenski), srbsko-bolgarski, južni balkano-slovanski pas, centralno balkano-slovansko cono (makedonsko, zahodnobolgarsko, srbsko, črnogorsko izročila) in navsezadnje makedonsko-južnosrbsko-zahodnobolgarsko cono.

Veliki vtis napravi obsežna in natančna bibliografija (str. 723-746). Delo je opremljeno tudi s predmetnim tematskim kazalom (str. 747-765) ter s seznamom zemljevidov.

Nobenega dvoma ni, da je knjiga Anne Plotnikove pomemben dogodek v zgodovini razvoja južnoslovanske etnografije.

Nikolai Mikhailov